

ob konkretnem primeru vprašali, ali urbana, socialna, demografska in kulturna zgodovina Ljubljane ter njena mozaična socialno-kulturna podoba zanima samo etnološke. Ali ni morda res, da bi marsikomu, ki komaj ve, kaj je to, etnologija, naše raziskave še kako koristile in da bi marsikje z veseljem zaposlili etnologa, če bi vedeli, kaj etnologi delamo?

Glede na dejstvo, da bodo ob današnji usmerjenosti etnologije take raziskave vse številčnejše, bi morali z našim delom seznaniti ustanove, ki se ukvarjajo z urbanizmom in regionalnim planiranjem, in ki bi morale k svojemu delu pritegniti tudi etnološke. Pri urbanističnih posegih sicer imamo besedo, a samo takrat, ko se pojavi vprašanje o zaščiti objektov s spomeniško-varstvenimi vrednotami. Ta miselnost je preozka, ker ne ceni socialno-kulturne vsebine različnih objektov ali terenov, ki nimajo vrednot, zaradi katerih bi jih bilo vredno ohraniti. Treba je doseči, da bomo ne samo varovali, ampak tudi omogočali znanje (raziskave) o različicah našega kulturnega razvoja v različnih geografsko, zgodovinsko, socialno in demografsko opredeljenih terenih. Taka spoznanja bi morali nujno upoštevati pri odločanju o posegih v naše urbano (kulturno) okolje.

Sklenili smo, da bomo z vsebino sestanka seznanili ustanove, ki se ukvarjajo z obravnavanimi vprašanji.

Mojca Ravnik

Profesorju dr. Vilku Novaku ob sedemdesetletnici

Profesor Vilko Novak je bil v razvoju povojne slovenske etnologije tako rekoč edini, ki je s svojim znanstveno raziskovalnim delom posegel skoraj na vsa področja stroke, v njeno zgodovino, materialno, družbeno in duhovno kulturo, v metodična in splošna vprašanja. Že zato je njegovo mesto v razvoju etnološke vede zelo vidno.

Za etnologijo se je začel zanimati že v času študija slavistike na univerzi v Ljubljani med leti 1928 in 1933. S tem je na določen način nadaljeval vez med slavistiko in etnologijo, ki je bila značilna za univerzitetne profesorje Gregorja Kreka, Matijo Murka in Karla Štreklja ter za celo vrsto raziskovalcev na etnološkem področju od prejšnjega stoletja do danes.

Delo na etnološkem področju je nadaljeval med svojim službovanjem na srednjih šolah v Mariboru, Murski Soboti, Kranju in Ljubljani v letih med 1933 in 1948. Leta 1940 se je vpisal med prvimi študenti na novo ustanovljeni Seminar za etnologijo na univerzi v Ljubljani. Za diplomu iz slavistike 1933. leta je pridobil diplomu iz etnologije 1946 in nato doktoriral 1948. Istega leta je bil izvoljen za višjega asistenta, 1951 za docenta, a imenovan 1955, 1965 je bil izvoljen za izrednega profesorja in 1972 za rednega profesorja za etnologijo. Od leta 1957 do 1974 je bil predstojnik seminarja in pozneje oddelka za etnologijo na filozofski fakulteti v Ljubljani.

Začetek etnološkega strokovnega dela profesorja Vilka Novaka predstavljajo prikazi materialne in družbene kulture z njegove rodne pokrajine, Prekmurja, kjer se je rodil 28. 4. 1909 v Béliincih. Taki sestavki so Lan in njegovi izdelki v Slovenski krajini (ČZN 31/1936), Božič v Slovenski krajini (S 1931, št. 292) in Ženitovanjski običaji v Slovenski krajini (M 1935). V istem času je začel odkrivati raziskovalce s tega področja, objavil je knjižico o Štefanu Kūharju (Ljubljana 1932) in prevod sestavka Avgusta Pavla Odrpta ognjišča v kuhinjah rabskih Slovencev (Et 4/1930-31).

S sistematičnim raziskovanjem materialne kulture je nadaljeval po drugi vojni, ko je obravnaval posamezna področja v Prekmurju: Ljudska prehrana v Prekmurju (Ljubljana 1947), Lončarstvo v Prekmurju (SE 3—4/1951), Kmečko vinogradništvo v Prekmurju (Zbornik Etnografskog muzeja u Beogradu 1953); na Gorenjskem: Odkup in ureditev pašnih služnostnih pravic v Bohinju (Zbornik filozofske fakultete 2/1955), Doneski o tkalstvu in skunarstvu med Begunjami in Žirovnico (SE 6—7/1954); ali pregledno za celo Slovenijo: Ljudsko stavbarstvo v naši etnografiji (SE 5/1952), Ljudski lov na Slovenskem v luči narodopisja (Lovec 35/1952), Vprašanje nabiralništva pri Slovencih (SE 10/1957), Übersicht über Viehhaltungsformen und Alpwesen in Slovenien (Viehzucht und Hirtenleben in Ostmitteleuropa. Budapes 1961). Sintetična prikaza s tega področja sta Živinoreja (V: Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev I, Zgodovina agrarnih panog I, Ljubljana 1970) in Über die Milchwirtschaft bei den Völkern Jugoslawiens (Viehwirtschaft und Hirtenkultur, Budapes 1969).

Pri obravnavanju strukture slovenske ljudske kulture je nadaljeval delo, ki ga je pri nas začel Stanko Vurnik, pri Hrvatih pa opravil Milovan Gavazzi. Slovensko ljudsko kulturo sestavljajo glede na izvir kulturnih sestavin stara slovanska plast, sredozemska, alpska in panonska plast. To je podlaga za tipološko različnost slovenske ljudske kulture, ki se deli na alpsko, osrednjeslovensko, primorsko ali sredozemsko in panonsko ali vzhodno območje. O tem je pisal v razpravi Struktura slovenske ljudske kulture (Razprave IV, SAZU, razred za filološke in literarne vede, 1958, ponatis V: Pogledi na etnologijo, Ljubljana 1978).

Na podlagi obsežnega in podrobnega poznavanja slovenske ljudske kulture je mogel nastati priručnik (Slovenska ljudska kultura, Ljubljana 1960), kakršnega imajo v Jugoslaviji samo še Srbi, vendar ne tako sistematičnega, Hrvati pa le za del materialne kulture. V njem je podal pregled posameznih področij in kulturnih sestavin glede na njihov izvir, kulturno ali tipološko raznolikost in funkcijo. Žal za takratni čas tako pomembno delo nihče od slovenskih etnologov n primerno in temeljito ocenil in žal tudi ni v zadostni meri vplivalo na celovit pogled na predmet etnološkega raziskovanja, ki je zastopan v tem delu in ki ga je profesor Vilko Novak dosledno uveljavljal pri svojem pedagoškem delu. Delo zunaj fakultete je namreč ostalo razbito v dveh osrednjih ustanovah na materialno in duhovno kulturo.

Drugi pregled Slovencev v Narody mira (Narody zarubežnoj Evropy I, Moskva 1964) in Slovenci v Narodih Jugoslavije (Beograd 1965), je žal izšel po

krivdi redakcije skrajšan in z napakami, kar je avtor pozneje ostro kritiziral (SE 18—19/1966).

Na področje etnološke kartografije je posegel Vilko Novak, ko je sestavil slovenske vprašalnice za Etnološki atlas Jugoslavije (Poskusna vprašalnica 1963, Vprašalnica I 1963, II 1965, III 1966, IV 1967). Sodeloval je pri izdaji osmih poskusnih kart in dolgo let organiziral delo v Sloveniji. Bil je član komisije za etnološki atlas Jugoslavije in njen poverjenik za Slovenijo od 1962 do 1975.

Obsežen del razprav profesorja Vilka Novaka je namenjen analizi posameznih raziskovalcev na etnološkem področju in krajšim zgodovinskim pregledom, kar je nedvomno pomemben prispevek k poznavanju stroke, dokler nimamo celovitega prikaza razvoja etnologije pri nas. Obširno je pisal o prekmurskih rojaki: Jožefu Košiču (Razprave IV, SAZU, razred za filološke in literarne vede, 1958), Avgustu Pavlu (Razprave VII, SAZU, razred za filološke in literarne vede, 1970); začetnikih etnologije: Antonu Tomažu Linhartu (Traditiones 2/1973), Balthasarju Hacquetu (Traditiones 3/1974), Emilu Korytku (Traditiones 1/1972); o poznejših raziskovalcih: Matiji Murku (SE 14/1961), Francetu Kotniku (SE 5/1952), Janezu Trdini (Mengeški zbornik II); raziskovalcih na neevropskih območjih Frideriku Baragi in Francu Pircu (Anthropos 65/1970, uvod v Baragovo knjigo Zgodovina, značaj, nravi in šege severnoameriških Indijancev, Celje 1970).

Med zgodovinskimi pregledi je potrebno omeniti prikaze slovenske etnologije med 1920 in 1960 (Zeitschrift für slavische Philologie, Berlin 30/1962), raziskovanja slovenskega ljudskega pesništva od 1920 do 1959 (Zeitschrift für slavische Philologie, Berlin 29/1960), etnologije na univerzi (Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, 1969), Delež Slovanov v raziskovanju slovenske ljudske kulture (SR 19/1971), Madžarski spisi o ljudskem življenju v Prekmurju (Traditiones 4/1977).

Celotno delo profesorja Vilka Novaka obsega okoli 150 važnejših bibliografskih enot s področja etnologije, okoli 40 enot s področja slovstvene in kulturne zgodovine ter jezikoslovja in okoli 200 krajših člankov, ocen in prevodov, ki so bili objavljeni v številnih periodičnih publikacijah in dnevnem časopisu.

Vse to delo profesorja Vilka Novaka je bilo vrsto let tesno povezano z vzgojo etnoloških kadrov na fakulteti. Pri njem je diplomirala večina sedanjih etnologov, bil je mentor petim doktorjem znanosti in dvema magistrama, vodil je podiplomski študij na etnologiji, kjer je do zdaj končalo študij pet kandidatov.

S svojo široko razgledanostjo je veliko dal vsakomur, kdor je bil s srcem pri stroki. Bil je kritičen do nedelavnosti in površnosti, a dopuščal in cenil je delo vsakogar, tudi če je imel drugačen pogled na predmet in usmeritev stroke.

Rast vsake stroke temelji na vsem pozitivnem, kar je bilo v njej narejenega v preteklosti in delo profesorja Vilka Novaka predstavlja v slovenski etnologiji prav gotovo zelo pomemben delež. Vsi študentje in sodelavci, ki cenimo njegovo delo, mu želimo ob jubileju vse najboljše.

Duša Krnel-Umek

80 let akademika dr. Dušana Nedeljkovića

večkratnega predsednika "Saveza udruženja folklorista Jugoslavije" in dolgoletnega predsednika "Udruženja folklorista Srbije" so slavili v Beogradu 11. maja 1979 v klubskih prostorih "Srpske akademije nauka i umetnosti".

Poleg velikega števila članov srbskega društva so prišli tudi zastopniki vseh drugih republiških društev, strokovnih ustanov in ugledni strokovnjaki s področja etnološke stroke. Po uvodnem pozdravu Milice Ilijin, ki je bila kot zvezna tajnica vrsto let ožja sodelavka slavljence in je zdaj vodila proslavo, je spregovoril o delu prof. Nedeljkovića dr. Slobodan Zečević. Na kratko je orisal njegovo življenjsko pot in izčrpno prikazal njegove zasluge za jugoslovansko etnologijo, ki je le eno od območij, za katera se slavljence zanima od mladosti. Podčrtal je njegova prizadevanja za uveljavitev naše stroke v javnosti, doma in na tujem. Ne samo, da je dr. Nedeljković napisal vrsto obsežnih razprav in sodeloval na kongresih z načelnimi referati, vedno je skrbel, da bi bila naša etnologija v skladu s potrebami časa, da bi idejno in metodološko ne zaostajala, marveč vselej spremljala sočasna dogajanja. Njegova posebna skrb pa velja zveznemu glasilu "Narodno stvaralaštvo — folklor", ki mu je urednik od začetka, tj. skoraj 20 let, in bi ga brez njega zagotovo ne imeli več.

Za dr. Zečevićem so se priglasili k besedi še nekateri drugi udeleženci proslave in z raznih vidikov orisali, koliko dolguje jugoslovanska folkloristika jubilanu. Nazadnje so mu čestitali tudi zastopniki republiških društev, želeč mu še naprej trdno zdravje, duševno svežino ter moč za uresničitev začrtanih nalog in želja. Slavljence se je zahvalil v daljšem govoru, ki je izzvenel v nekakšen delovni program in v upanje, da se mu še ne bo treba tako kmalu umakniti z območja stroke, ki mu je pri srcu.

Po uradnem delu so beograjske kolegice poskrbele za skromen prigrižek, prav tolikšen, da je nastalo sproščeno razpoloženje in se je proslava spremenila v prijetno družabno srečanje predstavnikov različnih vej stroke, različnih generacij in z različnih koncev Jugoslavije, ki pa so vsi delavci na istem strokovnem polju.

Ko zaključujemo to poročilo, izrekamo slavljencu še enkrat svoje želje, da bi mu bila bodoča leta lepa in tako plodna kot so bila minula.

ZK

Letos je praznoval svojo 60-letnico dr. Milko Matičetov, višji znanstveni svetnik Inštituta za slovensko narodopisje pri SAZU. Uredništvo Glasnika SED mu čestita k jubileju in mu želi še veliko kraševske trdoživosti!